

Revelat el llistat de soldats ferits i morts a la Batalla de l'Ebre

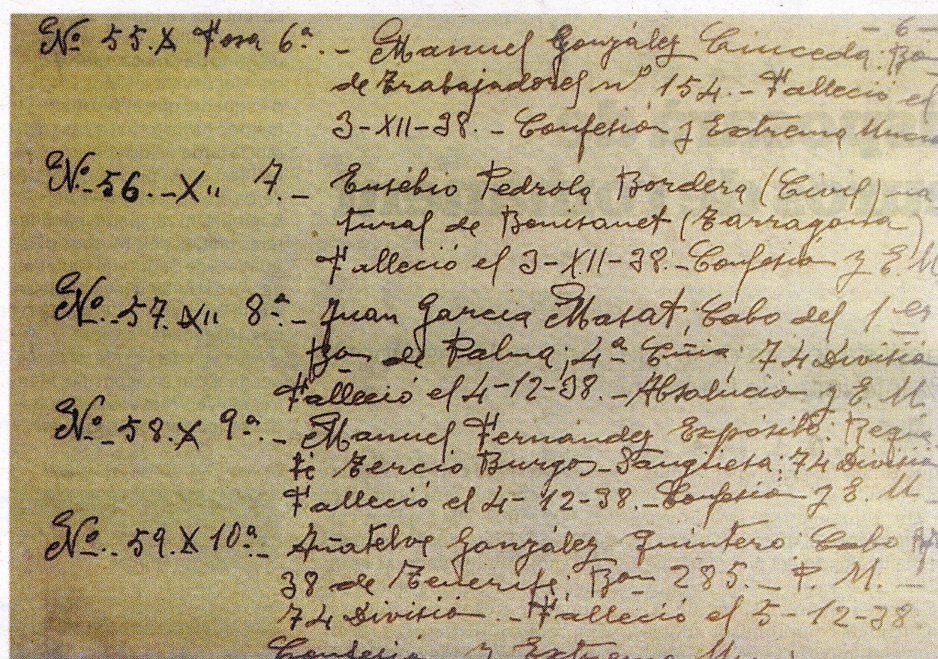
ANTON MONNER
Cronista de Gandesa

Crònica

Gandesa. Als documents consten 1.028 homes enterrats, amb el nom, divisió, batalló i de què van morir. La llarga llista es pot consultar ara al Centre d'Estudis de la Batalla de l'Ebre, a l'Arxiu comarcal de la Terra Alta i a l'Ajuntament

Des dels anys 60 del segle passat he revisat l'Arxiu Parroquial de Gandesa. I un dels meus llibres és Arxiu Parroquial de Gandesa 1564-1900, publicat el 2011. Casualment cercant documents del 1932 m'ha aparegut una carpeta que mai havia vist. El rector de l'arxiprestal, Mn. David Arasa, traient llibres em va preguntar si m'interessava una carpeta petita que tenia a mans i va cedir-me-la. En mirar-la vaig veure que eren els soldats que arribaven del front de la Batalla de l'Ebre a partir del dia 2 d'agost del 1938 fins a ja acabada la batalla, els que seguien hospitalitzats i morts fins ben entrat el mes de desembre, quan les tropes republicanes ja havien passat a l'altre costat de l'Ebre en retirada. Vaig adonar-me que es tractava d'un document molt important i vaig demanar-li que me'l deixés estudiar.

Als diferents documents recollits que jo els he dividit en 11 apartats, per tractar-se de diferents divisions, hi consten 1.028 soldats enterrats, amb el nom, cognoms i divisió i batalló que pertanyien i de què van morir. Constava la graduació i la tasca militar a la qual estaven destinats. Ben segur que aquests soldats els portaren malferits a Gandesa a guarir-se. Molts moriren i foren enterrats. Alguns no pogueren ser identificats perquè degueren quedar desfets per les bombes. Altres posava «moro» sense nom. Consta al cementiri on foren enterrats i la fossa numerada malgrat que uns anys més tard, concretament el 1956, foren traslladats al «Valle de Cuelgamuros» que el general Franco el va batejar amb el nom del «Valle de los Caídos». Ho signava el capellà del regiment corresponent i un oficial militar del regiment. Entre ells també apareixia algun sodat amb la qualificació de «miliciano», per tant, republicà, que ferit se l'havia recollit entre els soldats nacionals. Són pocs i algun consta mort per «conmoción cerebral». També en consten 10 soldats enterrats a Bot i algun a Batea.

El llistat amb els noms complets ara ja es pot consultar a Gandesa. FOTO: ANTON MONNER

Jo recordo que l'any 1956 vaig veure com desenterraven molts morts, suposo que eren republicans, que foren dipositats en una fossa comuna a l'Hort del Menescal

A Cuelgamuros n'enterraren uns 34.000, gairebé tots nacionals però també molts sense identificar. La majoria soldats morts en campanya però també alguns civils, a criteri del general Franco. Enterraren també soldats arribats de tota Espanya. També republicans. Jo recordo que l'any 1956 vaig veure com desenterraven molts morts, suposo que eren republicans, que foren dipositats en una fossa comuna a l'Hort del Menescal, on actualment està instal·lat l'establiment de mobles, Art Moble propietat del Grup Salaet, al costat de l'N-420. Ho vaig presenciar personalment perquè aquest lloc estava situat a menys de 100 metres de casa meua i els xiquets encuriosits jugant per la zona vam veure com uns soldats carregaven als camions sacs d'ossos tots barrejats. Aquests, per tant, era impossible d'identificar-los i foren enterrats pels nacionals els primers dies de la Batalla quan ocupaven les trinxeres on havien

mort. Molts republicans —milers d'ells— foren enterrats al lloc on morien, sense ser identificats, encara que existien llistats d'alguns d'ells recollits pels oficials corresponents. Foren controlats tots els que es portaren als diferents hospitals situats a l'altre costat de l'Ebre. Molts que procedien d'altres companyies o regiments, en plena fugida, s'enterraven o quedaven morts per les trinxeres fins que allí es podrien.

Amb el permís del rector vaig portar els documents a l'Arxiu Comarcal de la Terra Alta, on es van escanejar i se'n van quedar una còpia. Els originals el vaig tornar a la parròquia i me'n vaig quedar un original, un altre el vaig cedir a l'alcalde, Carles Luz, dipositant-se a l'Ajuntament i un tercer al Centre d'Estudis de la Batalla de l'Ebre. Així, doncs, els interessats podran consultar-ho a un dels tres llocs esmentats per si volen conèixer si existeix algun dels seus familiars dins del mateix.